

ред. М. Смит. – М. : Гос. соц.-екон. изд-во, 1940. – XXVIII + 324 с.

2. Непочатенко, О. О. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та шляхи його вдосконалення [Текст] / О. О. Непочатенко, П. М. Боровик, М. М. Уманець // Сталий розвиток економіки : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2013. – № 1(18). – С. 328-333.

УДК 336.2:631.11(477)

Дема Дмитро
к.е.н., професор, завідувач кафедри
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир

НЕОБХІДНІСТЬ ЗМІН В ОПОДАТКУВАННІ АГРОХОЛДИНГІВ

Анотація

Запропоновано відмінити оподаткування агрохолдингів через механізм спеціального податкового режиму. Пропонується об'єктом оподаткування в агрохолдингах використовувати прибуток та запровадити соціальний податок для відновлення інфраструктури сільських територій.

***Ключові слова:** агрохолдинг, оренда, земельний пай, податок, соціальний податок.*

В процесі реформування колективних сільськогосподарських підприємств земля і майно, які знаходилися в їх власності були розпайовані. Більше 6 млн. селян одержали в приватну власність земельну ділянку (земельний пай) середнім розміром 4,3 гектарів та майновий пай різної вартості. Селяни по-різному використали це майно. Спочатку значна кількість селян вирішили самостійно господарювати на розпайованій землі, але це не всім вдалося. Результатом цього стало створення великої кількості підприємств по виробництву сільськогосподарської продукції різних організаційно-правових форм, зокрема, фермерських господарств, агрофірм, орендно-приватних підприємств, господарських товариств, сільськогосподарських кооперативів та інших, які орендували земельні паї селян. Слід відмітити, що на початку реорганізації аграрних підприємств, більшість селян свої земельні паї передали підприємствам, які були створені на місці розпайованих колективних підприємств. Значна кількість цих підприємств не змогла ефективно використовувати землю селян, яку вони передали їм в оренду. В цей час розпочинається переливання капіталу промислових підприємств в аграрний сектор через оренду значної кількості земельних паїв цими підприємствами, які одержують назву агрохолдингів. Їх функціонування в аграрному виробництві має як позитивні такі негативні сторони. З однієї сторони вони позитивно вплинули на підвищення ефективності аграрного сектору економіки, з іншої-створили ряд проблем – екологічного, соціального та фінансового характеру.

З появою в аграрному бізнесі вертикально-інтегрованих компаній, які одержали назву агрохолдинги, українські дослідники розпочали і продовжують вивчати різні сторони їх діяльності. Проблеми, пов'язані з агрохолдингами досліджують В.Андрійчук [1], П.Гайдуцький [2], Ю.Лупенко [3], А.Данкевич [4], П.Саблук [5] та ін.

Дослідження проведені цими вченими розкривають тенденції розвитку та організації агрохолдингів, показують зростаючу роль агрохолдингів в аграрному секторі економіки, висвітлюють негативні сторони діяльності агрохолдингів в соціальній сфері сільських населених пунктів та їх впливу на навколишнє природне середовище, розкривають зміни, що відбуваються з орендою земельних паїв. Разом з тим, потребують подальших досліджень проблеми пов'язані з оподаткування агрохолдингів та розрахунків за оренду ними земельних паїв.

Розглядаючи еволюцію розвитку аграрного сектора економіки слід відмітити, що процес його реформування було визначено Указом Президента України від 3 грудня 1999 року «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» [6]. Його прийняття було зумовлено тим, що створені на базі колгоспів і радгоспів колективні сільськогосподарські підприємства в ринкових умовах показали свою неспроможність ефективно працювати. Підтвердженням цього є ріст кредиторської заборгованості колективних підприємств перед бюджетом, кредитними установами, працівниками підприємств, яка складала на момент їх реформування 14,9 млрд. грн., або 1,3 млрд. грн. в розрахунку на одне господарство. Питома вага збиткових господарств складала 93 %, а збиток їх діяльності становив майже 4 млрд. грн. Реалізація рішень цього Указу надала можливість більше 6 млн. селян, у тому числі 4 млн. пенсіонерів, отримати сертифікат (пізніше державний акт) на право приватної власності на земельну ділянку (пай) [7]. Селяни по-різному могли використати земельні паї – самостійно обробляти чи передати їх в оренду. Самостійне використання полягало в створенні фермерського господарства як юридичної особи чи використання землі в особистому господарстві без створення юридичної особи. Таким шляхом пішла незначна кількість власників земельних паїв. Більшість селян передали земельні паї в оренду. Так, у 2000 році 88 % земельних паїв взяли в оренду базові підприємства (де селяни колись працювали й одержали паї) і 12 % – фермерські господарства. Відмітимо, що в цей час йде створення нових сільськогосподарських підприємств, оскільки колективні сільськогосподарські підприємства розпайовані і ліквідовані. Паралельно з цим, змінюється податкова політика держави щодо оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та власників земельних паїв. З 1 січня 1999 року запроваджується фіксований сільськогосподарський податок, яким можуть скористатися сільськогосподарські підприємства, що мають у власності чи оренді сільськогосподарські угіддя та в яких дохід від реалізації сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки становить не менше 50% загального доходу підприємства. Звичайно, фіксований сільськогосподарський податок зіграв позитивну роль у реформуванні податкової політики в галузі. Цей податок спочатку сплачувався в рахунок

дванадцяти податків та обов'язкових платежів, включаючи платежі до Пенсійного фонду України. Виграла при цьому і держава, оскільки одержала надійне джерело надходжень до бюджету від аграрних підприємств, яке не залежало від ефективності їх роботи. Серед сільськогосподарських підприємств виграла ті, які мали незначні площі сільськогосподарських угідь, мали власні переробні потужності та застосовують сучасні технології виробництва сільськогосподарської продукції. До таких підприємств слід віднести агрохолдинги, які почали активно створюватися і розвиватися з інститутом оренди земельних часток (паїв). З їх появою в системі оренди землі розпочалися серйозні зміни. Так, якщо в 2005 році агрохолдинги орендували 23% земельних паїв, то в 2013 році – 44% [2]. Агрохолдинги на сьогодні перетворилися на основних гравців на ринку аграрної продукції. Вони використовують пільговий режим оподаткування як узаконену форму ухилення від сплати податків. Це твердження ми робимо виходячи з того, що на сьогодні не визначено юридично такої форми підприємства як агрохолдинг. Агрохолдинги це вертикально і горизонтально інтегровані компанії, які на сьогодні об'єднали виробництво сільськогосподарської продукції, її переробку, зберігання та реалізацію, включаючи на зовнішні ринки. Практично в склад агрохолдингів входять юридично самостійні підприємства: хлібозаводи, м'ясо-і молокопереробні підприємства, цукрові заводи, олійно-жирові комбінати та інші. Дані підприємства не повинні бути платниками фіксованого сільськогосподарського податку, оскільки вони не мають у власності сільськогосподарських угідь, а лише їх орендують. Виходячи з цього, на нашу думку, фіксований сільськогосподарський податок повинні застосовувати підприємства першого рівня інтеграції агрохолдингів – сільськогосподарські підприємства, які мають у власності землю чи її орендують у селян і виробляють (виросчують) лише сільськогосподарську продукцію або переробляють її на власних потужностях (підприємствах), які не є окремими юридичними особами. Підприємства вищих (інших) рівнів вертикальної інтеграції, які входять в агрохолдинги повинні оподатковуватися податком на прибуток та сплачувати податок на землю, яка не використовується в сільськогосподарському виробництві.

Останнім часом, серед науковців та дослідників на ряду з позитивними характеристиками агрохолдингів, все частіше відмічаються негативні сторони їх діяльності. Особливо відмічається негативний вплив на соціальний розвиток сільських територій та на навколишнє середовище. Серед таких факторів слід відмітити, ріст безробіття на селі, незначну їх участь у підтримці сільської інфраструктури, диктат у заключенні договорів оренди землі на тривалий період, зниження вартості оплати оренди землі та значна її виплата натуральною продукцією, вирощування монокультур, високі норми внесення мінеральних добрив та засобів боротьби з бур'янами, шкідниками та хворобами рослин і тварин. Виходячи з цього, для вирішення цих проблем з точки зору фінансів ряд дослідників та практиків пропонують запровадити податок, який називають соціальним податком. Даний податок повинні сплачувати всі орендатори сільськогосподарських угідь до бюджетів сільських громад. Розміри соціального податку пропонують різні, на нашу думку, найкраще з точки зору визначення бази оподаткування повинна бути нормативна грошова оцінка

сільськогосподарських угідь, а ставка цього податку повинна бути не менше 1% від нормативної оцінки одиниці площі сільськогосподарських угідь.

Застосування в оподаткуванні агрохолдингів податку на прибуток та соціального податку сприятиме більш справедливому розподілу доходів від володіння та використання земельних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Андрійчук, В.Г. Проблемні аспекти регулювання функціонування агропромислових компаній [Текст] / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2014. – №2. – С. 5-21.
2. Гайдуцький, П.І. Структурні переноси і ризики в АПК [Текст] / П.І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2014. – №7. – С. 38-45.
3. Розвиток аграрних холдингових формувань та заходи з посилення соціальної спрямованості їхньої діяльності [Текст] / [Ю.О. Лупенко, М.Ф. Кропивко, М.Й. Малік та ін.]; За ред. М.Ф. Кропивка. – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2013. – 50 с.
4. Данкевич, А.Є. Організаційно – економічні засади розвитку агрохолдингів [Текст] / А.Є Данкевич // Економіка АПК. – 2012. – №1. – С.69-74.
5. Саблук, П.Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період [Текст] / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – №4. – С. 19-37.
6. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки. Указ Президента України від 3 грудня 1999 р.
7. Соціально-економічна модель пост реформованого розвитку агропромислового виробництва в Україні. – К.: ІАЕ УААН. – 2000. – 367 с.

УДК 336.71.078.3:332.025.13:332.025.12

Дерев'яно Світлана

к.е.н, доцент

Гуренко Тамара

к.е.н, доцент

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

м. Київ

ДО ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ „БАНКІВСЬКИЙ КОНТРОЛЬ” , „БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД” ТА „БАНКІВСЬКЕ РЕГУЛЮВАННЯ”

Анотація

У статті систематизовано підходи до розуміння сутності понять контролю, нагляду та регулювання в банках України, що створює підґрунтя для їх подальшого розвитку.

Ключові слова: банк, контроль, нагляд, регулювання.